

locus amoenus

Pere Duran

Tornal

Josep Vicente

Una hora de tren des de Girona —si hi heu anat en tren, que és com s'hi ha d'anar— us deixarà a la gran estació de Portbou, de l'any 1929 —el de l'Exposició—. La gran marquesina, ampul·losa i solitària, sembla haver estat sempre excessiva, efectista. L'estació dóna l'esquena al poble, i des d'allà Portbou davalla en pendent ràpid fins al pla d'abans de mar i el mar mateix, intens, amb la platja gran. Hi ha molts graons a pujar o baixar als carrers d'aquesta població, que sembla organitzar-se en una estratègia d'escales com sargits urbans o sutures que fan del transcurs vial una àrdua amenitat. És que Portbou és un enfilall de callades sorpreses. Ja a tocar de l'estació, a mà esquerra mirant a mar, hi ha un edifici d'aspecte adust i grandària inesperada en un poble tan petit, una mena de caserna ferroviària que és on vivien els treballadors del tren quan el tràfec era intens. Ara, en alguna finestra, s'hi veu roba estesa: és suposable que són famílies de ferroviaris que hi passen vacances.

A Portbou hi ha altres edificis que ens semblen fora mesura: la caserna de la Guardia Civil, un hotel que es veu que fa temps que és tancat i dóna a una petita plaça, i també cases grans, de pisos. Deu ser —és un suposar— on vivien a lloguer els vistes i agents de duanes, funcionaris de l'època en què el poble era més actiu, el temps en què alguns futurs caps de brot, que n'hi havia, devien jugar per aquests carrers ara tan pulcres i callats, pels quals passa tan poca gent però que se saluden en creuar-se, cosa que és sempre agradable. És aquesta presència de quelcom, que no és pas buidor però ho semblaria, el que fa el poble tan acollidor i plausible: diferent.

Portbou s'està arraulit al fons de la petita badia que és ben seva. Al nord-est la tanca la mola fosca de la punta del Pi, aspra i pelada com drap de gonella, i per la banda sud-oest, un breu repetjò limita la badiola i puja fins al blanc cementiri marí on, en algun lloc entre els morts, hi ha enterrat el pobre Walter Benjamin, que morí a Portbou en la més tràgica solitud el 26 de setembre de 1940.

Des del cementiri i si és migdia —«midi le juste», es diu al poema de Paul Valéry—, el sol és el gnom que el marca en el quadrant del mar incessant. D'aquesta altura baixen els vuitanta-cinc graons del monument-memorial a Walter Benjamin i a les víctimes anònimes de sempre i d'arreu, què davalla —tot fa pendent cap al mar, a Portbou— fins a ran del rompent del mar i les roques.

És també des d'aquest punt que es té al davant l'austeritat mineral de la gran mola rocosa de la punta del Pi i la puresa de diamant del mar que entra tranquil a la badia. Mirant-se el penyal i la gran aigua amansida un pot pensar si és aquí on el mar acaba el seu viatge inacabable. Hi ha moltes més coses a preguntar-se i a descobrir en aquest poble tan quiet i ben endreçat, un xic a contrapèl de la resta del litoral. En la fresca turgència de la tardor, el silenci que s'escolta a Portbou pot ser —per a qui aprofita l'atzar de trobar-s'hi— el silenci d'un poema.

a Portbou